

Василенко Г. В.

Національний університет «Запорізька політехніка»

**ЕТНОПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ ВІДТВОРЕННЯ ОБРАЗУ
В АНГЛОМОВНИХ ПЕРЕКЛАДАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІРИКИ**

Етнокультурна зумовленість лірики дає змогу дослідити образ народу і його країни в контексті перекладу. У статті розглядається питання відтворення образу в поетичному перекладі з позицій етнопсихолінгвістики, що дає можливість висвітлити особливості художнього відображення сприйняття і переживання явищ світу представниками вихідної культури в полі досвіду мови і культури перекладу. Дослідження здійснено на основі лінгвістичного перекладознавчого аналізу першотворів і текстів перекладу з використанням інформації літературознавчих і культурологічних джерел. Матеріалом дослідження послуговували твори українських поетів другої половини ХХ століття Миколи Воробйова, Василя Голобородька, Івана Драча, Ліни Костенко та їх англomовні переклади. У статті наведено зразки зіставного аналізу паралельних текстів, які ілюструють особливості відтворення етнокультурної специфіки, метафори в основі образу, емотивної експресії. Висвітлено певну суб'єктивність перекладача у визначенні стильової домінанти твору, що можливе через змінну природу образу. У перекладах українських ліричних творів використані прийоми, що посприяли збалансованості універсального й етнокультурного в структурі образу. Перекладацькі засоби, що посприяли відтворенню унікального в складі образу, включають увиразнення сильної позиції вірша, добір фоностилістичних еквівалентів, активізацію словотвірних ресурсів мови перекладу, актуалізацію контексту, стилістичне використання знаків пунктуації. Увага зосереджується на особливостях світосприймання українців, які беруть початок у язичництві та мають риси пантеїзму й анімізму, ліризму і кордоцентризму, що відображається в українській поезії та її англomовних перекладах метафоризацією зовнішнього і внутрішнього світу людини, багатою емоційністю і зворушливістю, єднанням із природою. Англomовні переклади української лірики транслюють художній образ світу України в контекст культури перекладу, розкриваючи духовні й естетичні цінності, прагнення й переживання українців.

Ключові слова: лірика, вихідна культура, цільова культура, текст оригіналу, текст перекладу, відтворення, трансформація, образ.

Постановка проблеми. У процесі взаємодії мов і культур на всіх рівнях комунікації зростає науковий інтерес до вивчення засобів трансляції етноспецифічних явищ і культурної ідентичності в цільову культуру. Вибір теми зумовлено також прагненням самопізнання, потребою віднаходження й осягнення власної етнокультурної самобутності в умовах постколоніального суспільства в епоху глобалізації, що спрямовує науковий пошук до ліричної поезії та втіленого в ній образу народу і його країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Образ – це первісно-чуттєве узагальнення світу, головний елемент художнього світосприймання і його об'єктивації. Виражене в ліриці переживання набуває ознак художнього образу, і цей образ-переживання стає індивідуалізованою і типовою картиною духовного світу людини [3, с. 520]. Коли художній образ виступає об'єктом перекладознавчих студій, то увага дослідників

насамперед зосереджується на словесних образах або мікрообразах, які є своєрідним будівельним матеріалом поетичного твору. Специфіка їх у тому, що, поєднуючись, вони можуть розгортатися у формі образного ланцюжка чи сітки в стилістичній системі тексту, співвідноситись один з одним чи проникати один в одного, утворюючи складний, багатоплановий єдиний образ [4, с. 108]. Саме в найпростіших словесних образах можуть відбиватися закономірності всієї широкої художньої концепції.

З психологічного погляду образ є відправним пунктом і результатом будь-якого пізнавального процесу, і будь-який образ є не що інше як елемент образу світу [11, с. 145]. Лінгвокогнітивне розуміння словесного образу і його функціонування в поетичному тексті передбачає розгляд образу як категорії свідомості, вербалізованого знання, об'єктивованого в тексті [1, с. 18]. Образ є засобом і формою втілення концепту культури,

оскільки образи виступають субстратом, через який передаються смисли, знання чи уявлення. Розуміння мовних образів базується не на декодуванні, а на зіставленні їх із мовною пам'яттю. Образи надзвичайно пластичні і постійно включаються в склад ще ширших композицій мовлення, включаються не у вигляді окремого клаптика загальної будови, а розчиняються в ширшому, постійно змінному в своєму безперервному розгортанні образному ландшафті [8, с. 390].

Відмінності української й англійської образних систем спричинені різними умовами і шляхами розвитку їхніх мовних систем. Під час відтворення образу перекладачеві доводиться долати культурні й ідеологічні розбіжності, постійно перебуваючи в полі нерівного силового зв'язку [18, с. 10]. Під час перекладу поетичних текстів відбувається зіткнення двох типів мислення, двох картин світу, що становить проблему, яка спрямовує перекладознавче дослідження образу в русло культурології та психолінгвістики.

Переклад з погляду психології є особливим видом психічної діяльності суб'єкта і має визначення рецептивно-репродуктивної діяльності, триступеневого процесу, що включає кодування, перекодування і декодування [6, с. 12]. У культурологічному аспекті поетичний переклад є не лише об'єктом вивчення, а й засобом пізнання культури, етнокультурної ідентичності. У дискусії про культурологічний напрям у перекладознавстві складність криється в тому, що, власне, культура бере на себе фундаментальну роль у сучасному суспільстві. Якщо в минулі віки Бог або Природа вважалися основою, на якій трималися смисли, то в епоху постмодерну саме культура покликана бути базисом епістемічної та онтологічної когерентності [15, с. 216].

Постановка завдання. Метою цієї статті є з'ясування того, як образ вихідної культури через свідомість перекладача об'єктивується в цільовій культурі та ролі художнього образу в міжкультурній комунікації. Для досягнення мети маємо вирішити такі завдання: на основі зіставного аналізу паралельних текстів виявити стилістичні засоби відтворення мікрообразного малюнка макробразу (рівень віршового тексту); висвітлити особливості перекладу компонентів з етнокультурною специфікою; розглянути форми передачі емотивної експресії образу.

Виклад основного матеріалу. Специфіка об'єкта дослідження вимагає міждисциплінарного вирішення, у зв'язку з чим етнопсихолінгвістичний аспект зіставного аналізу в поєднанні з літе-

ратурознавчим і культурологічним підходами може бути доволі ефективним. Етнопсихолінгвістичний підхід сприяє виявленню особливостей образно-перцептивної сторони втіленого в образі фрагмента картини світу, що зумовлено геокліматичними й історичними факторами формування етносу, та для аргументації духовних ціннісних домінант, таких як кордоцентризм, ліризм, антеїзм в українській картині світу. Крім того, застосування етнопсихолінгвістичної моделі перекладу вважається доречним, оскільки вона спрямована на ефективність і гармонійність комунікації, що певним чином зумовлюється досягненням еквівалентності дискурсів [10, с. 62].

Літературознавчий підхід дає можливість з'ясувати поняття, структуру, види і властивості художньо-поетичного образу; визначити стильову домінанту окремого ліричного твору та її відображення в перекладі; виявити особливості авторського стилю, його бачення світу, що відбивається на об'єктному, суб'єктному та виражальному рівнях образу і зумовлює перекладацькі прийоми і способи образного втілення задуму автора в перекладі. Залучення знань із культурології дає змогу з'ясувати значення і роль символів, етнокультурних реалій вихідної культури та обґрунтувати особливості їх відтворення мовою культури перекладу.

Забезпечення розуміння духовної спадщини маловідомої на Заході української культури передбачає певною мірою елімінування її етноспецифіки і, навпаки, прагнення якомога повніше перенести специфіку однієї культури в неспоріднену з нею може ускладнити розуміння реципієнтами фрагментів чужої культури [5, с. 10]. У зіставленні творів ліричного жанру застосовується функціонально-семіотична модель перекладу, яка передбачає визначення перекладачем домінант конкретного твору і відтворення концептуального змісту в його естетичній організації.

Розглянемо далі на прикладах, як відтворення функціонально-семіотичної моделі оригіналу залежить від визначення домінант ліричного твору та домінант перекладацької стратегії. Так, М. Богачевська-Хомяк дотримується інтерпретативного методу під час перекладу вірша І. Драча «Крила (Новорічна балада)» – *Wings (New Year Ballad)*, внаслідок чого твір зазнає одомашнення: *Через ліс-переліс, // Через море навкіс // Новий рік для людей подарунки ніс: // Кому – шапку смушеву, // Кому – люльку дешеvu, // Кому – модерні кастети, // Кому – фотонні ракети, // Кому – солі до бараболі, // Кому – три снопи вітру в полі, // Кому – пушок на рило, // А дядькові Кирилові –*

крила. – *Off beat, through the street // Santa brought gifts in shifts: // For some expensive mink, // For others a cheap cufflink, // For some a hi-fi, // For others – a rocket in the sky, // For some – table hopping, // For others window shopping, // For some – legal drinks, // For uncle Willy – wings* [17, с. 4–5].

Англомовна версія зорієнтована на цільову культуру зі стильовою доміантою у формі. Одомашнення стало наслідком трансформацій мікрообразів шляхом повної або часткової зміни їх лексичного складу. Персоніфікований образ «Новий рік» відтворено асоціативним відповідником англомовної культури *Santa*. Заміну імені персонажу *Кирило* на англійське *Willy* можна вважати вдалим перекладацьким рішенням, оскільки в парі зі словом *wings* передається звуковий ефект оригіналу, тобто пара *Willy – wings* виступає фоностилістичним еквівалентом *Кирило – крила*, хоча при цьому перериваються асоціативні й концептуальні зв'язки з культурою першотвору. Перекладачка відтворює повтори й риму, які передають ритм та інтонацію оригіналу, що тяжіє до фольклору, її версії властива формально-естетична еквівалентність, але переклад дещо втрачає український колорит оригіналу, стає надто адаптованим до цільової культури.

Необуквалістичний метод перекладу цього самого твору П. Немсером і М. Редманом призвів до протилежного ефекту – форенізації. Віддавши перевагу змісту, мікрообразну семантику з незначними змінами передано мовою перекладу: *Trough forests and jungles, // crisscrossing the sea, // the New Year came bearing gifts: // for some – lambskin caps, // for some – dime store pipes, // or new improved brass knuckles, // or photon rockets, // or salt for potatoes, // or three sheaves of wind in the field. // For some – powder for their snouts, // but for the old peasant Kyrylo – wings* [16, с. 40].

Перекладачі транслітерували ім'я персонажу, відтворили еквілінеарність і пожертвували римою. Зорієнтована на зміст першотвору версія може сприйматися в англомовному вираженні дещо екзотично, але з українським колоритом. Обидва переклади твору ніби доповнюють один одного у відтворенні образу культури-джерела: перший з акцентом на формі, другий змістовно.

Міфологія лежить в основі світогляду кожного етносу. Давньоукраїнське язичництво, яке певним чином вплинуло й на розвиток мови, зумовило такі риси, як ліризм, толерантність, кордоцентризм. Успадкований із міфології пантеїзм проявляється в метаморфозах, анімізації і персоніфікації образів природи в поезії. Відтворені в перекладі, ожив-

лені метафорою образи можуть сприйматися, мов маловідомий, казковий, нерозгаданий і від того дуже привабливий світ. Багата й мальовнича природа України відображається в ліриці вживанням численних рослинних номінацій, які в перекладі виявляють етноспецифіку образу.

Розглянемо далі твір М. Воробйова, що є художнім втіленням календарного міфу: *Сніг у брилах сміху світився, // сніг кристалами кришився. // Між червоних квітів // пробирався. // Півень-воротар // відчинив йому ворота. // А за ними // всі загорожі // до весни зачинились. // До весни // скелет коня // білів. – Snow glowed in piles of laughter // snow crumbled, crystalline, // trundling // through red flowers. // The cock at the gate // swung the door open. // Behind them // all fences // shut till spring. // The skeletal horse // whitened // till spring* [21, с. 50–51].

У перекладі відтворено форму першотвору з чотирьох фрагментів, у кожному з яких присутній символ: уособлений образ снігу асоціюється з зимою, червоні квіти символізують тепло сонячних променів; півень-воротар відміряє і стереже час; ворота – символ переходу одного стану в інший; кінь – символ умирання й народження сонячного божества в слов'янській міфології [12, с. 238]. Під час відтворення першого фрагмента вжито об'єднання речень із дієприкметниковим зворотом. Відтворення метафори, доміанти першотвору, сприяє передачі казкової картини зображення.

Основа на народнопоетичній традиції, українська поезія завжди була формою самоствердження та збереження ціннісних орієнтирів, художнім відображенням уявлень про себе і світ, прагнень і мрій. Однією з базових ознак української душі є ліризм, що відображається в національній поезії у сердечному, схвильованому, емоційному ставленні людини до світу, насамперед до природи. Завдяки ліризму українська мова є надзвичайно придатною для поезії, оскільки є багатою на синоніми, здрібніло-пестливі форми, має велику варіативність у прислівниково-відмінковій сфері, а також на кінцях і початках слів [14, с. 23]. Саме ліризм надає емоції особливого звучання в українській поезії.

Семантика демінутивів, якими багата українська лірика, часто лишається невідтвореною через різницю між мовними системами, а тому образ країни в англомовному вираженні втрачає нюанси ліризму, замилювання, наївно-ласкавого споглядання, що так притаманне представникам української культури. Для підтвердження цієї тези наведемо зразки аналізу: 1) *Десь у глибокому лісі*

є *озерце*, // де ти дивишся у *дзеркальце*. – *Deep in a forest is a lake // where you look in a mirror*. [19, с. 54–55]; 2) *твоя світлина* – ти, яка дивишся у *криничку* – *your photo – is you, looking into a well* [19, с. 70–71]; 3) *Грядочки* були *рівенькі та гладенькі* // (*прибрані, як могилки!*) – *The garden plots were squared, neatly aligned // (decked out like graves!)* [19, с. 92–93]. Наведені приклади ілюструють, що попри наявність еквівалентів у перекладі, сема пестливості лишається невідтвореною.

У наступному прикладі маємо справу з реалією, яка спершу відтворена дескриптивним перифразом з метою експлікації змісту, а вдруге – калькою, що передає зменшувальну ознаку уявно, асоціативно: *Виміняю мою блискучу монету на коника, // зачну свистіти, може, подумаю, що мені не болять, // бо на глиняному конику хіба далеко поскачеш!* – *I'll trade my shiny coin for a horse-shaped whistle, // and blow it, thinking maybe I don't hurt // because after all you can't canter very far on a clay horse!* [19, с. 30–31].

Семи пестливості іноді вдається відтворити регулятивним відповідником на лексичному рівні та еквівалентом, знайденим через смисловий розвиток від цілого до частини: *а потім розсипаю одній дівчинці, // що вміє пальчиком малювати на піску зорі.* – *scattering them later for the little girl // who draws with her fingertip stars in sand* [19, с. 32–33]. Демінутивна ознака зорового образу може бути відтворена відповідником з контексту, що викликає відповідні образу асоціації: *подарувала коробку акварельних фарб. // Бачу й досі її – найбарвнішою грудочкою акварелі.* – *(she) gave me a box of aquarelle. // I can still see her – the most brilliant hue in the paint box* [19, с. 48–49].

Особливість українського світосприймання виявляється в сильній емоційності і драматизмі, коли почуття набувають стихійної всеосяжної сили подібно до природних явищ. Розглянемо далі, як відтворення емотивної експресії сприяє передачі цієї риси українського характеру, на прикладі твору Ліни Костенко «Щасливиця, я маю трохи неба» [7, с. 10] та його англomовного перекладу «How Fortunate I...» [20, с. 40]. Ресурси мови перекладу дали змогу Мері Скрипник створити ритмічний еквівалент, який включає кількісне відтворення строф і віршових рядків, функціональне відтворення рими, слідування метричному розміру першотвору в якісному відношенні.

Введення теми в першій строфі включає образ дерева, протиставлення землі і неба, щастя і нещастя, сучасного й минулого: *Щасливиця, я маю трохи неба // і дві сосни в туманному*

вікні. // А вже здавалось, що живого нерва, // живого нерва не було в мені! – *How fortunate I, to have a bit of sky // and two pine trees in a misted window. // It seems that not a living nerve had I, // A nerve still able to respond within me.* Синтаксичними засобами вираження емоційної напруги в транслаті є еліпс дієслова й інверсія. Зміст граматико-конотаційної реалії *Щасливиця* відтворено лінійно розгорнутим перифразом *How fortunate I*. Емоційно насичений повтор відтворено в першому випадку калькуванням, у другому – зміст означення перифразовано.

Емоційна напруга посилюється в другій строфі актуалізацією концепту *душа*. Уособлена до людської істоти душа відображає переживання ліричної героїні водночас із нею і ніби відособлено, що виражено займенником *ми*. Інтерпретація душевного стану здійснюється вживанням повторів, експресивної лексики і гіперболи. Емотивну експресію в перекладі передають дібрані стилістичні еквіваленти, що відображають зміст концепту, і відтворена частковим калькуванням гіперболи: *Уже душа не знала, де той берег, // уже втомилась від усіх кормиг. // У громі дня, в оркестрах децибелів // ми вже були, як хор глухонімих.* – *The soul, by now, could not define the brink, // so weary it from all that servitude. // In the heat of day, orchestral decibels, // we were by then like a choir of the mute.*

Окремо слід зазначити, що внутрішньому світу людини англomовної картини світу не властиве приписування якихось функцій душі, оскільки концепт *душа* не має прототипового значення «орган саморефлексії» в цій культурі [9, с. 145]. Образна реалізація концепту *душа* в англomовному дискурсі передає кордоцентричну особливість української ментальності, а також домінування емоцій і почуттів над інтелектом та волею.

Третя строфа композиційно і змістовно є кульмінацією ліричного переживання. Перше речення з вигуком, трьома комами і трьома тире включає анжамбеман, що є найвищою точкою емоційного ряду, після якої настає катартичний ефект і відчувається спад емоційної напруги. Образ дощу виступає символом звільнення й очищення від тяжких душевних мук: *І раптом, – боже! – після того чаду // і тарапати, рівної нулю, – // я чую дощ. Він тихо плаче правду, // що я когось далекого люблю. – And suddenly, – O God! – after all the smoke // and the searing pain, equal now to naught, – // I'm hearing rain. It quietly cries the truth, // that I love someone in the distant spot.*

Компоненти строфи відтворені аналогічно оригіналу. При цьому емоційно забарвлений

діалектизм *тарпанати* відтворено перифразом у формі словосполучення *the searing pain*, зміст атрибутивного додатка із просторовою семою *когось далекого* передано розгорнутим перифразом *someone in the distant spot*. Відтворені пунктуаційні знаки допомагають краще вловити потрібну інтонацію, відчутти силу почуттів.

Далі переживання стихає і лірична героїня повертає здатність гармонійно сприймати світ, що позначено вживанням сенсоризмів, слухових і зорових образів із позитивною конотацією: *І чую тишу. І співають птахи. // Проходять люди гарні і незлі. // В пахучій хмарі дощової глици // стоїть туман, як небо на землі. – I hear the silence. And the birds are singing. // The people pass, both beautiful and good. // In a fragrant cloud of raindrops stinging // the mist's encamped, like heaven on the earth*. Враження першотвору в перекладі відтворено засобом калькування образів пейзажу. Епітет *дощової глици* відображено в перекладі за аналогією форми *raindrops stinging* (дощові краплі гострої форми чи краплі у формі жала), оскільки глиця – це хвоя або листя дерев у вигляді голок чи шпильок.

Остання строфа включає уподібнені метафорою образи пейзажу і завершується оптимістичним акордом останнього рядка: *Пасуться тіні вимерлих тарпанів, // навипиньки ходять сутінки і сні. // Весна підніме келихи тюльпанів, – // за небо вип'ю ї за дві сосни! [7, с. 10]. – Wild horses pasture now on my long-dead pain, // on tiptoe walk the twilight dusk and dreams. // The tulips' goblets spring on high will raise, – // I'll drink to heaven and the two pine trees! [20, с. 40].*

Образ тіней вимерлих тарпанів трансформується в образ живих диких коней внаслідок втрати двох компонентів, натомість інтерпретатор вводить епітет у функції обставини, що є наслідком актуалізації контексту, оскільки емоційність епітета виражає пережитий героїнею душевний біль. Образ сутінків і снів стилістично увиражено інверсією, інвертований додаток сприяє урочистості образу весни. Відтворений аналогічно першотвору останній рядок передає позитивний настрій ліричного переживання.

Поет-перекладач зазвичай відчуває духовну спорідненість з автором оригіналу та наділений емпатією, яка дозволяє досягнути авторське осяяння, відкрити приховані між вербальними образами енергії і смисли, щоб потім виразити в іншомовному матеріалі. Більшість перекладачів української лірики генетично споріднені з культурою оригіналу, а тому, перекладаючи з дуже віддаленої мови, їм вдається повернутися до первинних мовних еле-

ментів, де слово, образ і звук зливаються воедино, а отже, до джерел народного міфу [2, с. 35].

Розглянемо далі зразки аналізу ще одного твору Ліни Костенко в перекладі Віри Річ, де лірична героїня переживає смуток і тривогу через кохання. В композиції вірша застосовано строфічне кільце, що включає уособлений образ вогню: *Гуде вогонь – веселий сатана, // червоним реготом вихоплюється з печі.... // А я чолом припала до вікна, // і смуток мій бере мене за плечі. – The fire is roaring – merry Satan rains // Out of the stove, and harsh and red his laughter smoulders, // I lean my brow upon the window-pane // and sadness puts her arm around my shoulders [13, с. 242–243].*

Перекладач слідує волі автора під час відтворення стилістики першотвору. Задля оптимізації сприйняття уподібнений до живої істоти образ вогню розгорнуто стилістичними синонімами дієслівної (*rains – сиплеться, гуде*) та ад'єктивної (*harsh – шорсткий*) форм. Крім того, образ виділено вживанням великої літери, що додає особливого містичного значення і певним чином компенсує втрату символічного значення печі, яку в українській культурі вважали місцем переходу до іншого світу, де з'являється і зникає нечиста сила [12, с. 73]. Образ закоханої відтворено калькуванням із застосуванням метонімічного перекладу художньої деталі: *чолом – brow*. Смуток уособлено вживанням присвійного займенника жіночого роду *her*, що сприяє поетичності та додає магії картині зображення.

З метою передачі напруженого емоційного стану ліричної героїні перекладач вживає інверсію, калькування порівняння першотвору, гіперонімічну заміну художньої деталі за *морями снігу* на *in the snow's wide ocean*, відтворює метро-ритмічний малюнок наближено до оригіналу: *І жду якогось чуда із чудес. // Читаю ніч, немовби чорну книгу. // Якщо кохаєш, – знайдеш без адрес // Оцю хатину за морями снігу. – Wonder of wonders I await, no less, // I read the night like a black grimoire opened, // For if you love me, you'll need no address // To find this cottage in the snow's wide ocean [13, с. 242–243].*

Надія і віра в чудо ліричної героїні налаштовують на спокій і навіюють мрійливий настрій і сон. Драматизм переживання поволи стихає подібно вогню в печі: *І відпливаю поночі одна // На кризі шибки у холодний вечір. // І спить в печі веселий сатана, // уткнувся жаром в лапи головошук. – And I sail off into the dark alone, // On ice-floes of the panes, into cold evening, // And merry Satan slumbers in the stove // Between the paws of charred logs snugly gleaming [13, с. 242–243].*

Під час відтворення строфи вжито стилістичну аналогію із замінами декількох художніх деталей. У зображенні образу вогню вжито поетичне слово *slumbers*, експресивне *головешок* замінено описовим перифразом *charred logs*, а зміст дієслова *уткнувся* передано зворотом *snugly gleaming*. Стилістична фігура кільця з образом міфічної істоти сприяє увиразненню сильних позицій поетичного твору та казковості зображення.

Висновки і пропозиції. Отже, переклад лірики детермінований джерельною культурою і водночас опосередкований сприймаючою. Пошук компромісу або досягнення гармонії між двома світами здійснюється автором перекладу. Особливістю досягнення гармонії є те, що перекладач прагне передати відбиту в ліриці особистість автора, його творчу манеру і разом з тим виявляє свою власну. Образ у поетичному перекладі стає полем зіткнення і гармонізації світоглядів вхідної і сприймаючої культур – своєрідним синтезом двох мовних картин світу в аспекті міжкультурної комунікації. Етнопсихолінгвістичний аспект зіставного аналізу дає змогу висвітлити елементи унікальності образу вихідної культури, що виражено в сприйманні і переживанні явищ світу.

Відтворені в поетичному перекладі символи відображають духовно і матеріально цінні об'єкти навколишнього світу та сприяють розкриттю характеру народу вихідної культури. Трансформація символів виявляється в їх екзотизації, звуженні асоціативності внаслідок втрати ними частини культурологічних складників у полі досвіду сприймаючої культури. Етнокультурні реалії, які

виконують роль художніх деталей у структурі образу і часто вживаються у складі тропів, є стилістичним засобом відображення в перекладі місцевого колориту. Відтворення реалій сприяє передачі іншості через збереження етноспецифічних рис у складі образу.

Трансформація української емоції в англomовному поетичному перекладі є наслідком зіткнення українського ліризму і кордоцентризму з англomовним прагматизмом і раціоналізмом, що може виявлятися в двох формах – в інтенсифікації ліричного переживання та зниженні ступеня емотивної експресії, коли почуття набувають відтінків логічності і керованості.

Важливу роль у відтворенні унікального у складі образу відіграли такі перекладацькі засоби: увиразнення сильної позиції вірша, добір фоностилістичних еквівалентів, активізація словотвірних ресурсів мови перекладу, актуалізація контексту, стилістичне використання знаків пунктуації. Англomовні переклади української лірики відображають своєрідне бачення світу, мають естетичну і пізнавальну привабливість, передають притаманні українській ментальності риси, а саме: волелюбність, ліризм, емоційність, заглибленість у природну стихію.

Перспективами подальших розвідок можуть бути дослідження особливостей відтворення іншості в перекладах творів сучасних авторів, художніх засобів відображення етнокультурної специфіки в перекладах творів прозового жанру, відтворення образної системи в перекладах творів окремого автора.

Список літератури:

1. Белехова Л.И. Типология образного пространства в американской поэзии. *Вісник Запорізького державного університету. Філологічні науки*. 2001. № 3. С. 17–22.
2. Беньямін В. Вибране : пер. з нім. Львів, 2002. 214 с.
3. Борев Ю.Б. Эстетика. Теория литературы: Энциклопедический словарь терминов. Москва, 2003. 575 с.
4. Виноградов В.В. Проблемы русской стилистики. Москва, 1981. 320 с.
5. Этнопсихолінгвістика / Ю.С. Сорокин и др. Москва, 1988. 198 с.
6. Ключанов И.Э. Психолінгвістические проблемы перевода. Калинин, 1989. 74 с.
7. Костенко Л.В. Неповторність: Вірші, поеми. Київ, 1980. 224 с.
8. Леонтьев Д.А. Психология смысла: природа, строение и диагностика смысловой реальности. Москва, 1999. 487 с.
9. Пименова М.В. Этногерменевтика языковой наивной картины внутреннего мира человека. Кемерово, 1999. 262 с.
10. Селіванова О.О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики (аналітичний огляд). Київ, 1999. 148 с.
11. Смирнов С.Д. Психология образа: проблема активности психического отражения. Москва, 1985. 232 с.
12. Сто найвідоміших образів української міфології / Вікторія Завадська та ін. Київ, 2002. 448 с.
13. Сто років юності: антологія української поезії ХХ ст. в англomовних перекладах / Упорядкув. О. Лучук і М. Найдан. Львів, 2000. 874 с.
14. Ткаченко О.Б. Мова і національна ментальність (Спроба сучасного синтезу). Київ, 2006. 240 с.
15. Buden, B., Nowotny, S., Simon, Sh., Bery A., & Cronin, M. (2009). Cultural Translation: an Introduction to the Problem, and Responses. *Translation Studies*. 2009. № 2 (2). P. 196–219. URL : <http://dx.doi.org/10.1080/14781700902937730>

16. Drach, Ivan. *Orchard Lamps* : edited and introduced by Stanley Kunits with woodcuts by Jacques Hnizdovsky. Toronto, 1989. 71 p.
17. *Four Ukrainian Poets: Drach, Korotych, Kostenko, Symonenko* : transl. by Martha Bohachevsky-Chomiak & Danylo S. Struk. New York, 1969. 84 p.
18. Hermans, Th. *Translating Others*. Florence : Routledge, 2014. Vol. 1. 257 p.
19. Holoborodko, Vasyl. *Icarus with Butterfly Wings and Other Poems* : transl. by Myrosia Stefaniuk. Toronto, 1991. 102 p.
20. Poems by Lina Kostenko : transl. by Mary Skrypnyk. *The Ukrainian Canadian*. 1983. January. P. 40–41.
21. Vorobyov, Mykola. *Wild Dog Rose Moon*. : transl. by Myrosia Stefaniuk. Toronto, 1992. 101 p.

Vasylenko H. V. ETHNO-PSYCHOLINGUISTIC ASPECT OF IMAGE REPRODUCTION IN ENGLISH TRANSLATIONS OF UKRAINIAN LYRICS

Ethno-cultural causation of lyrics enables to research the image of people and their country in the context of translation. The article deals with the issue of image reproduction in poetic translation from the point of ethno-psycholinguistics and it makes possible to elucidate the peculiarities of artistic reflection of world perception and experiences by representatives of source culture in the target cultural environment. The research is based on the linguistic comparative analysis of source and target texts using the information of literary and cultural studies. Materials for the study include the works by Ukrainian poets of the second half of the 20th century Ivan Drach, Vasyl Holoborodko, Lina Kostenko, Mykola Vorobyov and their English translations. The article gives examples of comparative analysis to illustrate the features of reproducing ethno-cultural specifics, metaphor at the heart of the image, emotive expression. It is pointed out that some subjectivity can occur in defining stylistic dominants of poems which is possible due to the changeable nature of the image. The symmetry of universal and ethno-cultural elements in the image structure is a common method applied in translations of Ukrainian lyrics. Translation techniques that contributed to the reproduction of uniqueness in the image system include emphasizing first and last lines of poems, finding phonic equivalents, intensifying word building resources of the target language, context actualization, and stylistic use of punctuation. Attention is focused on the peculiarities of Ukrainian mentality that originates in paganism and has the features of pantheism and animism, lyricism and cordial centrism what is reflected in Ukrainian poetry and its English translations as rich and diverse emotionality and moving nature of lyrical experiences, joining the nature, using metaphor to describe the outer world and express the inner world of a person. English translations of Ukrainian lyrics transfer the artistic image of Ukraine in the cultural context of translation discovering spiritual and aesthetic values, aspirations and concerns of Ukrainians.

Key words: lyrics, source culture, target culture, source text, target text, reproduction, transformation, image.